

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

34 Fœmina pontifici persona domestica non sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

bus si in hoc opere positus, aliquid propria necessitatis occurrat, quis fidelium de sua salute confidat, ubi ministros ipsos curationis humanæ, tanta prospexit calamitate vexari? Atque ideo necessariò removendi sunt, ne quibuslibet, pro quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremò, si corpore sauciatum forassis, aut debilem nequaquam sancta contingere lex a divina permisit, quanto magis doni cælestis dispensatores esse non convenit (quod est deterius) inerte percussos?

C. VI. ¶ Qui tempore baptismi uxores habent, si postea religiose vixerint, clerici fieri non prohibentur.

Item Innocentius Papa I. Felici episcopo Nucernino, epist. 4. c. 4.

¶ **L**ici b, qui habentes uxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut aut clericis juncti sint, aut monasteriis, ex quo baptizati sunt, adhaerent, si non concubinam, non pellicem noverint, si in omnibus bonis operibus vigilaverint, non prohibentur hujusmodi ad clericatus sortem assumi.

4. pars. Ceterum ante susceptum sacrum ordinem quosdam legitime concubinam habuisse, quos tamen sacri canones non rejecerunt, si post sacrum ordinem ab eius commissione sese immaculatos custodierint.

C. VII. ¶ De quodam episcopo, qui ante sui episcopatus apicem concubinam habuit.

Unde Gregorius Andrea Tarentino episcopo, lib. 2. epist. 44. sive c. 83.

Habuisse e te concubinam manifesta veritate comprobatur, de qua etiam contraria est quibusdam narrata suspicio. Sed quia in rebus ambiguis absolutum non debet esse iudicium, hoc tuæ conscientie eligimus committendum. Quæ de re, si in sacro ordine constitutus ejus te permissione esse recolis maculatum, ta certior honore depositò, ad ministrandum nullo modo presumas accedere, sciturus in animæ tuæ periculo d te ministrare, & Deo nostro te sine dubio reddere rationem, si hujus sceleris conficius in eo, quo es ordine, celans veritatem permanere volueris.

¶ **C**omperimus] Sequatur, & te illius criminis participationem habere, quæ verba sunt etiam in editione operum B. Gregorii Frobeniana. Verum sublata sunt, quoniam absunt & ab aliis editionibus & a ceteris collectoribus, & a Joanne diacono, lib. 3. non. 43. vitæ ejusdem Gregorii, omninoq, sententiam perturbant.

DISTINCTIO XXXIIII.

Domesticarum quoq, personarum immoderatam familiaritatem episcoporum vitare oportet.

C. I. ¶ Etiam consanguinearum immoderatam familiaritatem episcoporum vitare oportet.

Unde Nicolaus Papa ad Albinum e Archiepiscopum.

Quorundam f relatione fidelium, nostris auribus intimatum est, quòd Lantfredus episcopus, qui & juvenis esse dicitur, venationi sit deditus: quod vitium plurimos etiam de clericali catalogo, genere duntaxat Germanos, & Gallos irreverenter implicat. Verùm iste (si ita est, ut audivimus) meritò juvenis dicitur, qui juvenilibus desideriis occupatus, nulla g gravitate constringitur & f. Nam (ut beatus dicit Hieronymus h) ve-

a Levit. 21. b Ansel. lib. 7. cap. 29. al. 34. Ivo part. 6. cap. 57. Pamorm. lib. 3. cap. 45. c Burchard. lib. 1. cap. 197. Ivo part. 5. cap. 310. Polyc. lib. 4. tit. 39. d al. periculum. e al. Alvinum. f Ivo part. 3. cap. 213. g nulla sonum gravitate. Ivo. h ad cap. 5. Michæ, & in Psal. 90.

natocem nunquam legitimus sanctam & infra. Nihilominus autem de hoc episcopo retatum est Apostolatum nostrò, quòd cum quadam filia sua immoderata tenent familiaritatem, & ob id mala fama ei orta sit: pro qua re à sanctitate tua, ceterisque coepiscopis suis communitus atque correptus est, sed nullatenus emendatus: quæ res in hoc maxime displicet, & magis, ac magis deteriorem de se reddidit opinionem, in quo beatitudinituæ, & ceterorum coepiscoporum suorum rationibus non obedit, & per inobedientiam in culpam protoplasti relabitur. Oportet ergo fraternitatem tuam synodalem cum episcopis, & suffraganeis tuis convocare concilium, & hunc salutaribus eloquiis episcopum convenire, atque illi pastoralis auctoritatis præcipere, quatenus ab omnium bestiarum vel volucrum venatione penitus alienum existat, atque ab immoderata filie suæ familiaritate semetipsum absterceat. Quòd si parere contempserit, & tam pro venationis declinatione, quam pro immoderata filie suæ conversatione vitanda vobis admonitionibus obedire distulerit, à vestro collegio excommunicatus abscedat. Quòd si in hoc contumax adhuc apparuerit, à ministerio cessare debet.

C. II. PALEA.

[Ex concilio I Aurelianiensi IIII.]

Episcopum a, presbyterum, aut diaconum canes a venandum aut accipitres, aut hujusmodi res habere non licet. Quòd si quis talium personarum in hac luprate b sapius detentus fuerit, si episcopus est, tribus mensibus à communione 2 suspendatur; diaconus vero ab omni officio, & communione suspendatur.

¶ **A**urelianiensi] Hæc Palea etiam in decretalibus tit. cleric. ven. cap. 1. citatur ex concilio Aurelianiensi, & in Pamorm. ex cap. 8. Sed in Aurelianiensibus, quæ extant, non est invenitur Burchardus, & Ivo part. 6. cap. 288. citant ex Meldensi. Eadem sententia est in Agathensi, cap. 55. (quod etiam citat Ivo p. 5. cap. 2. p. 3. c. 30.) & in Epauensi, cap. 3.

¶ **A** communione] In decretalibus legitur à communione, si presbyter duobus, si diaconus, ab omni officio suspendatur. Apud Burchardum est, se à communione suspendat, presbyter duobus; diaconus vero ab omni officio, & à communione suspendatur: neq, multò aliter apud Ivoem, part. 6. & in concilio Epauensi. In Agathensi autem & apud Ivoem part. 5. Se à communione suspendat; presbyter duobus mensibus se absteineat; diaconus vero à omni officio, & c. communione cessabit. Verum apud eundem Ivoem, part. 13. ex concilio item Agathensi hoc modò legitur: sed à communione absteineat, d presbyter duobus mensibus se absteineat, diaconus vero ab omni officio vel communione cesset.

C. III. PALEA.

Omnes e servis Dei venationes, & sylvaticas venationes f. cum canibus, & ut accipitres, aut falcones habeant, interdicitur.

¶ Hæc etiam Palea habetur eod. tit. de cleric. ven. cap. 2. ab ex eodem concilio Aurelianiensi citatur, quemadmodum & apud Burchardum, & Ivoem. Sententia istædem penè verbu est in synodo Francia sub Zacharia Papa, qua & conciliorum tomò inserta, & habetur lib. 5. capitular. cap. 2. & manuscripta etiam inter epistolas Zacharia in codice sæpe memorato monasterii Dornicavorum.

Concubina autem hic ea intelligitur, quæ cessantibus galibus instrumentis unita est, & conjugali affectu a-

a Extrà de cleric. ven. cap. 1. Burchard. libro 2. cap. 11. Ivo part. 5. cap. 306. & part. 6. cap. 288. & part. 13. cap. 1. Pamorm. libro 3. cap. 167. b al. voluntate sepius. c al. c. al. vel. d al. suspendat. e Extrà de cleric. ven. cap. 2. Burchard. lib. 2. cap. 214. Ivo part. 6. cap. 207. f fatigationes.

scitur, hanc conjugem facit affectus, concubinam vero lex nominat. De hac dicitur in Concilio Toletano l.c. 17.

C. IV. ¶ Qui non habet uxorem, sed loco illius concubinam, a communione non repellitur.

IS qui a non i habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur: tamen b ut unus mulieris, aut uxoris, aut concubinæ sit conjunctione contentus.

1 ¶ Is qui non] Integer concilii canon, qui apud Ivonem quoque, & in Pannormia refertur, est hic: Si quis habens uxorem fidelis e, concubinam habeat, non communicet. Ceterum is, qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur: tamen d, ut unus mulieris, aut uxoris, aut concubinæ (ut ei placuerit) sit conjunctione contentus. Alias vivens abiciatur, donec desinat, & ad poenitentiam revertatur. Neque vero omne concubinarum genus eo etiam tempore permittatur. De quibus quid in legibus gentilium Imperatorum legatur, nihil opus est referre. Certe Iustinianus novella 18. c. 5. (ut est apud Iulianum antecessorem) quosdam concubinas comparat quodammodo uxoribus, quæ sine dotalium tabularum solemnitate ductæ fuerant. Ad quod concubinarum genus referendum est, quod scribit B. Augustinus in lib. de bono conjugali, & refertur ¶ 32. q. 2. c. soler. In quibus hæc tria erant necessaria: primum, ut uterque esset solutus; deinde fides mutua, quod alteri non jungerentur, neque a procreatione filiorum abhorrenter; tertium, ut æque ad mortem in ea vite conjunctione manendum sibi proponerent. Et in his quidem scribit B. Augustinus posse aliquo modo dici, nuptias esse, & coniugium, quamvis sic habitam non audeat appellare uxorem: quia non inter venerat instrumenta dotalia, & alia, quæ iure civili & canonico requirebantur, ut esset legitima uxor: quod habetur in prædicta novella 18. & ¶ 30. q. 5. c. aliter. Itaque huiusmodi mulieres, cum non essent uxores, vocabantur concubine: sed ob illa tria, ac præcipue, quod in affectu maritali permanere studebant, & permittatur ipsi communicare, habebantur, tanquam uxores minus solemniter ductæ. Et hoc est, quod hic, & in sequenti capite dicitur, pro uxore, & loco uxoris habere concubinam: Idque Gratianus ipse ad finem capitis antecedentis §. concubina, indicavit. Nam concubinarum ad tempus adhibitio, etiam filiorum procreandorum causa, habentur, plane illicitus erat concubinatus: quod asserit idem B. Augustinus, c. autem ¶ 7. ead. & in eodem lib. de bono conjugali, cap. concubina. ¶ 32. quest. 2.

C. V. ¶ De eodem. Item Ildorus de distantia e novi & veteris Testamenti.

CHRISTIANO f non dicam plurimas, sed nec duas simul habere licitum est, nisi unam tantum, aut uxorem, aut eerte loco uxoris (si conjunx deest) concubinam.

C. VI. PALEA.

Ex dictis Augustini in lib. J. Homiliarum, Homilia xliv.

ADITE g clarissimi membra Christi, & matris catholicae ecclesie filii. Quod dico competentibus i & fidelibus, audiant poenitentes. Quod dico fidelibus, dico & competentibus, & poenitentibus. Audiant catechumeni, audiant omnes, omnes timeant, nemo contemnat: sit mihi in consolationem vester auditus, ne vobis sit in testimonium dolor meus: Competentibus dico, fornicari vobis non licet: sufficiant vobis uxores 2, audiat Deus, si vos surdi estis; audiant angeli, si vos con-

a Ivo par. 1. ca. 64. Pannor. lib. 6. cap. 49. b al. tantum. c al. fidelem. d altantum. e al. consonantia. f Ivo par. 1. c. 66. Pannor. lib. 6. c. 50. g Durand. 1. q. cap. 15. Poly. lib. 6. tit. 8. Ivo par. 1. c. 17. Pannor. lib. 6. c. 49.

temnitis. Concubinas vobis habere non licet: estis non habetis uxores, tamen non licet vobis habere concubinas, quas postea dimittatis, & ducatis uxores: tanto magis damnatio vobis erit, si volueritis habere uxores & concubinas.

1 ¶ Competentibus] Hoc loco verba sunt ex originali in suum ordinem restituta. Qui autem vocarentur competentes, declarat B. Augustinus in sermone ad competentes, atq; intelligi etiam potest ex eodem B. Augustino alibi, & ex aliis.

2 ¶ Vxores] In hac præcipue parte non sunt relata propria verba B. Augustini; sed nonnulla emissa, ac mutata. Nam ipse ita scribit: sufficiant vobis uxores, aut nec uxores: concubinas vobis habere non licet. Audiat Deus, si vos surdi estis: audiant Angeli eius, si vos contemnitis: concubinas vobis habere non licet: si audiant competentes, quod dico fidelibus, non habetis uxores, non licet vobis habere concubinas, quas postea ducatis uxores, quanto magis damnatio vobis erit, si habere volueritis & concubinas, & uxores dimittatis.

3. pars. Ceterum, si non talis concubina fuerit, & etas illius de quo agitur, futura incontinentia suspicionem austerè dignoscitur, apostolica concessione ad ordinem diaconatus proveri potest.

C. VII. ¶ Qui post mortem uxoris habuerit de ancilla filios, diaconus fieri permittitur.

Unde Pelagius Papa scribit Florentino Episcopo.

FRATERNITATIS b tua relatione suscepta, ejus latorem secundas quidem nuptias expertum non fuisse didicimus, castitatem tamen eum e priori non servasse conjugio designasti. Et quamvis multa sint, qua in huiusmodi casibus observari canonice jubent sublimitatis auctoritas: tamen quia defectus nostrorum temporum, quibus non solum merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt, distinctionis illius non patitur in omnibus manere censuram, & etas istius, de quo agitur, futura incontinentia suspicionem austerè dignoscitur, ut ad diaconatum possit proveri, temporum, ut dictum est, condescendentes defectui concessisse nos noveris. ¶ Micenam e vero ancillam ejus, de qua se post mortem uxoris, filios habere confessus est, jubemus, ut tua dispositione cuiquam monasterio continentiam professura tradatur i.

1 ¶ Tradatur] Apud Anselmum sequitur: ut meliori sorte ad quod promovetur officium, sub bonæ possit famæ merito ministrare, nec aliqua opinionis ejus maculanda relinquatur occasio: neque multo aliter in Polycarpo.

Hoc ex dispensatione misericordiae: ceterum ex rigore discipline intelligitur illud Aurelianensis 2 concilii.

2 ¶ Aurelianensis] Hæc ad verbum habentur in concil. Geruidensi, cap. 8.

C. VIII. ¶ Non admittatur ad clericum, qui præter uxorem, aliam cognoverit.

SI quis de laicis post uxorem aliam cujuscunque conditionis cognoverit mulierem, in clericum nullatenus admittatur.

4. pars. Quod ergo de pellice, & meretrice apud Gregorium, & Innocentium scribitur, propter spem futura incontinentia constitutum creditur: quis difficile continentiam servat, qui se illicito concubitu maculare non metuit. Vel f prohibetur ordinari, qui pellicem, vel meretricem cognoverit maritali affectu, vel quia corrupta florem virginis amiserit, vel quia meretrici non desinit, licet in uxorem ducatur. Utrumq; enim impedimentum cuilibet præstat, quo minus ad sacros ordine peringere valeat.

a al. Florentia. b Anselm. l. 7. c. 66. al. 73. Poly. l. 2. tit. 1. c al. com. d al. substituitis. e al. Matrim. f al. &.

C. IX. ¶ Qui virginem non duxit uxorem, ad sacros ordines non accedat. Unde Hilarius Papa in synodo Romana, cap. 2. scribit, dicens.

CVirandum a ergo b in primis est, ne ad sacros ordines c (sicut gestis prioribus ante prescriptum est) quisquam, qui uxorem non virginem duxit, aspiret.

C. X. ¶ Bigamus, vel pavitens, corpore vitiatius, literas ignorans, curia vel conditioni obnoxius, clericus non fiat.

Item Gregorius urbis Romanae presul Squalitino d. Episc. lib. 2. epist. 25.

Precipimus e, ne unquam illicitas ordinationes facias: nec bigamum, aut qui virginem non est fortitus uxorem, aut ignorantem literas, vel in qualibet parte corporis vitiatum, vel poenitentiae f. vel curia: aut cullibet conditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere: sed si quos hujusmodi repereris, non audeas promovere.

C. XI. ¶ Non fiat sacerdos, cujus uxorem evidenter constat adulterium admisisse.

Item in Neocæsariensi concilio, cap. 8.

Si g cuius uxorem adulterium commisit, cum esset laicus, evidenter fuerit comprobatum, ad ministerium ecclesiasticum admitti non potest. Quod si in clericatu jam eo constituto, adulteravit, dato repudio dimittenda debet. Si vero retinere eius consortium velit, non potest suscipere ministerio perfrui.

C. XII. ¶ De eodem. Item ex concilio Martini Papae.

Si h laici i uxor in adulterio fuerit deprehensa, hic talis ad ministerium ecclesiasticum nullo modo adducatur. Si autem post ordinationem alicujus clerici uxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipsa voluerit permanere, à ministerio alienus sit.

Premissa auctoritatibus bigami, & qui virginem non sunt fortiti uxores, à sacri ordinibus prohibentur. Sed quartur, si quis ante baptismum viduam duxerit uxorem, an propterea sit prohibendus à sacri ordinibus.

C. XIII. ¶ Qui ante baptismum, seu post baptismum viduam duxit uxorem, non admittatur ad clericum.

De his ita scribit Innocentius Papa vulticis Rothomagensi Episcopo, epistola 2. cap. 5.

Si k quis viduam (licet laicus) duxerit uxorem, sive ante baptismum, sive post baptismum, non admittatur ad clericum; quia eodem vitio videtur exclusus. In baptismo enim crimina dimittuntur, non accepta uxoris consortium relaxatur. & l. ¶ Quod si non putatur uxor esse computanda, quae ante baptismum ducta est; ergo nec filii, qui ante baptismum genui sunt, pro filiis habeantur.

C. XIV. ¶ Qui secunda conjugia fortitur, clericus non fiat.

Prohibentur etiam bigami à quolibet ordine clericatus, juxta illud Anibrosii, epist. 82. ad Verceilensem ecclesiam.

Cognoscimus m, non solum hoc de episcopo, & presbytero Apostolum statuisse, sed etiam Patres in concilio

a cavendum.] orig. b Anselm. l. 7. c. 12. al. 15. Pann. l. 3. c. 50. c. Gradus.] orig. d forte Scallacino. e Anselm. l. 7. cap. 35. al. 42. Poly. l. 2. tit. 31. l. 1. p. 6. c. 288. f al. poenitentem, al. publice poenitentem, al. solummodo poenitentem. g Anselm. l. 7. c. 19. h Apud Martinum Bracarensem, cap. 28. i alicujus laici.] orig. k Anselm. l. 7. c. 11. l. 1. p. 6. c. 55. l. cap. 6. ejusdem epist. m l. 1. p. 6. c. 29. Pann. l. 6. c. 69.

cilii a Niceni tractatu addidisse, neque clericum quemquam debere esse, qui secunda conjugia fortitus sit. 5 pars. Similiter etiam viduam mariti, vel ancillarum, vel meretricum, clericis fieri non possunt.

C. XV. ¶ Spectaculi publici mancipatam, vel ejectam, vel ancillam ducens uxorem, Diaconus non fiat.

Unde in canonibus Apostolorum, c. 18. legitur.

Si b quis viduam, aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de iis, quae publicis spectaculis mancipantur: non potest esse Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deserviunt.

C. XVI. ¶ Quae sit vidua, vel ejecta, vel meretrix.

Quae autem sit vidua, quae ejecta, vel meretrix, Hieronymus epist. 128. ad Fabiolam de veste sacerdotali ostendit, dicens.

Vidua c est, cujus maritus est mortuus. Ejecta est, quae à marito vivente projicitur. Meretrix, quae multorum libidini patet.

7 pars. Sed postea temporum defectu condescendens Pape Martinus, in minoribus ordinibus eos constitui permisit, non regulam praesigendo, d. dicens.

C. XVII. ¶ Inter lectores, vel ostiarios deputatur subdiaconus, secundam ducens uxorem.

Si subdiaconus secundam uxorem duxerit, inter lectores vel ostiarios habeatur, ita ut Apostolum non legat.

Necessitate tamen exigente bigamus usque ad subdiaconatum potest promoveri.

C. XVIII. ¶ Viduam ducens uxorem, subdiaconus, si necessitas exigat, fieri potest. Unde Martinus Papa ait.

Lector e, si viduam alterius uxorem acceperit, in lectoratu permaneat, aut si forte necessitas sit, subdiaconus fiat, nihil autem supra. Similiter, & si bigamus fuerit.

8 pars. Quibus autem propria conjugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conviviis interesse.

C. XIX. ¶ Nuptiarum conviviis presbyteri interesse non debent.

Unde in Agatheni concilio, cap. 39. legitur.

Presbyteri f, diaconi, subdiaconi, vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non est i, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia, nec his ceteribus miscantur, ubi amatoria cantantur, & turpia, aut obsceni motus corporum choreis, & saltationibus efferuntur, ne auditus, aut obtutus sacris mysteriis g deputati turpium spectaculorum, atque verborum contagione polluantur.

1 ¶ Licentia non est.] In codicibus impressis legebatur, licentia modo non est. Expuncta est dicitio, modo, quae neg. in originali, neg. in vetustis exemplaribus Gratiani, aut Burch. Ivone, concilio Venetico, c. 11. (ubi hoc idem reperitur) habetur. Ac presbyteris quidem nunquam, ne apud Gracos quidem, licent ducunt uxores.

Vidua vero intelligenda est, si post solenne factum nuptiarum morte interveniente, à viro suo divisa fuerit. Ceterum, si antequam conveniant, fatali necessitate ab altero divisi fuerint, licet ex sponsalibus uxor sit appellata, non tamen post mortem sponsi, etiamsi in propria sit ducta, & cum eo velata, vidua appellatur, nec ex ejus copula à sacri ordinibus aliqui prohibentur.

a al. concilio Niceni tractatus.] orig. b l. 1. p. 1. cap. 297. c Pann. l. 6. c. 68. Apud Martinum Brac. c. 44. Ex concilio Tolitano 1. c. 4. d Haec verba, non regulam praesigendo, absunt ab aliquot exemplaribus. e Ibid. c. 43. Ex concilio Tolitano, 1. cap. 3. f Burch. l. 2. c. 124. l. 1. p. 6. cap. 209. Poly. lib. 4. tit. 31. g al. ministerium.

